

1966. nyári időjárásának erdőgazdasági értékelése

„Az Erdő” 1962. évi 7. számában első ízben ismertettük az elmúlt évnegyed időjárását. Azóta minden negyedévben megjelenik egy rövid cikk, amely az állomás alapján áttekintő képet ad az ország egy-egy évszakának időjárásáról. Már első alkalommal törekedtünk arra, hogy a lezajlott időjárási eseményeket erdőgazdaságilag értékeljük.

Az elmúlt négy esztendő alatt egyre inkább nőtt az utóbbi iránti igény. Vagyis, hogy a tényleges időjárás milyen összefüggésben volt valamennyi erdőgazdasági lénykedéssel, milyen mértékben segítette azt elő, vagy milyen mértékben gátolta.

Ilyen, egész országra kiterjedő értékelést természetesen egy intézet központjából nem lehet adni, még akkor sem, ha a kutató aránylag elég sokat van külszolgálatban. Ezért az Erdészeti Tudományos Intézet tervbe vette egy olyan jelentőhálózat szervezését, amely az elmúlt időjárás eseményeit az üzemvitel eredményeinek alapján értékeli. Természetes, hogy ennek érdekében az erdőgazdaságok dolgozóit kellett segítségül hívni.

Ez év tavaszán körlevéllel fordultunk az erdőgazdaságok igazgatóihoz, hogy önkéntes jelentkezés alapján jelöljenek ki egy dolgozót, aki a jelentőhálózatban részt vesz.

E felkérésre 25 erdőgazdaságtól érkezett igenlő válasz, s miután az adatgyűjtéshez az OEF is hozzájárult, a jelentő hálózat működését 1966. nyári évszakával megkezdte. Intézetünk ez úton is köszönetet mond mindazoknak, akik önkéntes vállalásukkal igyekeztek e munkában segítségünkre lenni.

Időjárásunk csapadékos jellege az elmúlt nyári időszakban sem változott. Ez jellemezte már a június hónapot is, miközben a hőmérséklet is a sokévi átlag érték alatt maradt. Főleg a hónap első fele volt hűvös, amikor a levegő 4 fok alá is lehűlt. Majd a hónap közepén igazi nyári napok léptek fel 28—31 fokos hőmérsékleti maximumokkal. Kevés volt a napsütés is. Csupán Miskolc és Kisvárdra körzetében haladta meg a sokévi átlagot.

Igen gazdag volt a hónap zivatarokban, ami a csapadék területi eloszlását szeszélyessé tette. Különösen a hónap második felében voltak nagy felhőszakadások, helyenkint jégeső kíséretében. Legcsapadékosabb Kalocsa és Pécs térsége volt, ahol a havi csapadék összege az átlag háromszorosát is meghaladta. Ugyanakkor az ország középső részén Budapesttől kiindulva és Szolnok felé húzódva kialakult egy olyan sáv, ahol a havi átlag fele sem esett le. Ez jellemezte az ország délkeleti szegélyét is.

Nem sokat változott a helyzet július hónapban sem. A havi középhőmérséklet 1—2 fokkal alacsonyabb volt az átlagnál. A hónap elején még nyárias volt az időjárás, viszont 6-a után az évszakhoz képest hűvös, csapadékos napok következtek. A legerősebb lehűlés 9-én és 10-én volt, 8 fok körüli értékkel. A legnagyobb felmelegedés 4-e és 5-e körül következett be. Tiszántúl kivételével, ahol 20-a táján jelentkezett a maximum. A napsütés ebben a hónapban is kevesebb volt a sokévi átlagnál, mégpedig az ország nyugati részén 30—50 órával, a keleti 0—20 órával.

A havi csapadék összege Békéscsaba térségének kivételével mindenütt meghaladta az átlagos értéket. Több csapadékos góc alakult ki az ország területén, így Magyaróvár—Zalaegerszeg—Kaposvár vonala, Barcs térsége, Kalocsa és Kelebia területe, Nyíregyháza—Hajdúhadház és Bagamér vidéke, valamint az ország középső része, Budapest—Kecskemét és Szolnok kivételével. Az előbb említett területen a hónap folyamán leesett csapadék a sokévi átlag kétszeresét is meghaladta. Az ország keleti részén rendkívül nagy kárt okozó jégesők voltak.

Augusztusban is a sokévi átlag alatt maradt a hőmérséklet havi középértéke. Csupán a hónap közepe táján, mintegy 10 napon át volt igazi nyár. A hőmérsékleti maximum is ekkor lépett fel 30—33 fokos értékkel. A hó végén ismét erős lehűlés váltotta fel a rövid ideig tartó nyári időjárást. Ekkor 5—9 fokig csökkent a hőmérséklet. A napsütéses órák száma már csak az ország nyugati részén maradt az átlag alatt. Keleten kissé meghaladta azt.

A havi csapadékmennyiség a Dunántúl déli felének és a Duna—Tisza köze déli részének kivételével mindenütt meghaladta a sokévi átlagot. Esztergom, Jászberény, Hajdúdorog és Vásárosnamény térségében viszont az átlag kétszeresénél is több eső esett. A sokévi átlag felét el nem érő csapadék csupán Sümeg és Mohács környékén esett.

Növényvédelmi nézőpontból fontos annak megjegyzése is, hogy a levegő relatív nedvessége mindhárom hónapban több volt 5—10%-kal a sokévi átlagnál.

Az ismertetett időjárási adottság erdőgazdasági kihatása sokrétű volt.

A csemetetermelésben a kellő mennyiségű csapadék jó növekedést biztosított. Viszont hegy és domb vidékeinken igen sok csemete esett a hirtelen jött záporok áldozatául. Az ország középső részén, Budapest—Kecskemét—Szolnok térségében a június eleji szárazság erős pusztulást, főleg a fenyő vetésekben csemetedőlést idézett elő. A

Hónap	Megnevezés	Magyaróvár	Keszthely	Szentgotthárd	Pécs	Budapest	Kalocsa	Szolnok	Miskolc	Kisvárd	Debrecen	Békéscsaba	Kékestető	
Jún.	Havi középhőmérséklet °C ...	18,1	19,0	18,0	19,8	19,5	19,3	19,2	18,5	18,5	17,8	18,6	12,3	
	Elterés a sokévi átlagtól	-0,4	-0,1	+0,3	-0,2	-0,3	-0,6	-0,4	-0,2	-0,2	-1,6	-0,8	-0,6	
	Abszolút max.	29,7	29,4	30,0	30,6	30,1	30,6	30,7	31,2	30,8	30,5	29,8	22,3	
	nap.	17	18	18	24	18	18	17	17	17	17	18	17	
	Abszolút mín.	4,5	4,0	5,9	4,2	8,2	5,5	5,5	5,3	6,1	3,7	6,7	3,2	
	nap.	1	2	2	1	4	2	4	4	2	2	3	1.	4
	Havi csapadékösszeg, mm	89	100	71	196	73	133	43	75	94	90	66	116	
	Elterés a sokévi átlagtól	+22	+21	-39	+128	-3	+59	-25	-10	+75	+10	-8	+3	
	Napsütés havi összege, óra ...	246	236	216	253	241	258	257	278	275	259	250	250	
	Júl.	Havi középhőmérséklet, °C ...	18,3	19,0	18,1	20,5	20,4	20,4	20,6	18,8	20,2	19,9	20,4	13,5
Elterés a sokévi átlagtól		-2,2	-2,2	-1,5	-1,8	-1,5	-1,7	-1,2	-2,0	-0,6	-1,6	-1,2	-1,7	
Abszolút max.		31,3	29,5	31,3	34,0	32,3	31,2	32,5	31,6	31,6	31,1	31,7	24,6	
nap.		5	4	5	14	5	14	5	18	20	20	19	5	
Abszolút mín.		7,0	8,6	7,5	9,8	11,9	10,0	10,1	8,3	10,4	9,0	8,9	5,9	
nap.		30	9	9	9	30	9	10	10	9	9	10	9	
Havi csapadékösszeg, mm		144	190	144	101	92	119	71	95	175	81	37	166	
Elterés a sokévi átlagtól		+64	+114	+37	+38	+38	+65	+19	+29	+107	+22	-20	+82	
Napsütés havi összege, óra ...		242	239	211	270	256	273	282	276	286	303	276	260	
Aug.		Havi középhőmérséklet, °C ...	18,1	19,2	17,8	20,7	20,0	20,7	20,0	19,2	19,2	19,2	19,9	13,2
	Elterés a sokévi átlagtól	-1,6	-1,4	-1,0	-1,0	-1,2	-0,7	-1,1	-0,8	-0,8	-1,4	-1,0	-1,9	
	Abszolút max.	30,5	30,0	30,2	32,5	32,0	33,2	32,6	31,8	30,9	30,6	33,0	24,6	
	nap.	14	14	12, 14	15	15	15	19	19	19	19	19	19	
	Abszolút mín.	7,0	7,3	7,0	9,7	10,2	9,0	7,4	5,2	5,5	6,2	5,5	4,9	
	nap.	10	27	27	27	30	27	30	30	30	30	30	27	
	Havi csapadékösszeg, mm	106	49	115	52	102	38	63	68	73	80	68	49	
	Elterés a sokévi átlagtól	+38	-22	+27	-4	+51	-13	+20	+2	-1	+16	+22	-35	
	Napsütés havi összege, óra ...	235	248	203	269	257	284	295	270	268	295	291	250	

kedvező időjárás a gyomnak is kedvezett. Ez az ápolási költségeket országos viszonylatban mintegy 30%-kal növelte.

Az utóbbi megállapítás az *erdősítési munkákra* is vonatkozik. Igaz viszont, hogy a megmaradás országos átlaga jobb, mintegy 10%-kal haladta meg a tervezettet. Kivéve az ország középső részét, ahol a július eleji aszály és a belvíz, valamint az ártereken az árvíz ezt a jó hatást mérsékelte.

Az *erdőhasználati* munkák során különösebb jelentősége a nyári időjárásnak nem volt. Egyedül a szállításban okozott mintegy 10%-os lemaradást. Meg kell azonban jegyezni, hogy az erősen felázott utak miatt a szállítási költség is legalább 10%-kal nőtt.

Igen ellentétes hatású volt az adott időjárás *erdővédelmi* nézőpontból. A hűvös, csapadékos, párás időjárás következtében a tölgylisztharmat csaknem országosan fellépett. Erős volt a Lophodermium károsítás is. Ugyanakkor a Lymantria és Melosoma károsítása erősen csökkent.

Ugyanilyen ellentétes hatás jellemző a *vadgazdálkodásban* is. A buja vegetáció révén a legtöbb helyen a vadkár lényegesen csökkent. Viszont a Délnyugat-Dunántúli erdőkből a sok vízállás és a rengeteg szúnyog a vadat mezőgazdasági területekre kényszerítette. Itt jelentős vadkár keletkezett. Igen érzékeny kár érte az apróvadat. A hűvös, esős időjárásban a fácán és nyúl szaporulatban, főleg a Dunántúlon és a Duna—Tisza között 10—50%-os elhullást idézett elő.

Meg kell még emlékezni a rendkívüli időjárás kártételéről is. Bár országos viszonylatban a gyakori zivatarok ellenére ez nem volt jelentős, helyenként mégis tetemes kár keletkezett. Így a Szombathelyi Erdőgazdaság területén a belvíz miatt mintegy 150 ha erdő pusztul. A Magasbakonyi Erdőgazdaságban pedig 3 ha-nyi erdősítést mosott ki a lerohanó víz. A Kiskunsági Erdőgazdaság területén mintegy 300 m³ fa esett a vihar áldozatául. Mindezeket lényegesen túlhaladta az a hatalmas jégverés, amely július 7-én az ebesi csemetekertet érte, 15 perc alatt csaknem 100%-os kárt okozott a 4—5 dkg-os súlyú szemekből álló jégeső.

Mindent egybevetve, az elmúlt nyári időszak időjárása első sorban a csemeték kedvező növekedése és az erdősítések tervezettnél jobb megmaradása folytán az erdőgazdálkodás számára kedvezőnek minősíthető.

Dr. Papp László

IRODALMI SZEMLE

Országos Vízgazdálkodási Keretterv

Vízben viszonylag szegény ország vagyunk. Folyóink hazánkon átfolynak, vizüket nem használhatjuk fel korlátlanul. Nemzetközi egyezmények szabályozzák a folyókban hagyandó víz mennyiségét, tisztaságát stb. A fejlődés üteme meggyorsult, a lakosság, a mezőgazdaság, az ipar mind több vizet igényel. Közlekedési úthálózatunk, vasúthálózatunk fejlesztésének megvannak a határai, de víziutainkat eddig alig használtuk ki. A jövőben ezt sokszorosára kell kifejleszteni. A vízepítési beruházások roppant költségesek, anyagi erőink viszont végesek. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy olyan létesítményekre költünk, amire csak a távoli jövőben lesz szükség, s ugyanakkor elmaradnak miatta olyan létesítmények, melyek hiánya más ágazatok fejlődését akadályozza.

Az összefüggések rendkívül szétágazók és bonyolultak, ezért nélkülözhetetlené vált egy olyan átfogó terv készítése, amely a népgazdaság fejlődési irányainak megfelelően feltárja az egyes ágazatok vízzel kapcsolatos igényeit és megszabja vízhasználatuk korlátait. Ezt szolgálja a most megjelent Országos Vízgazdálkodási Keretterv.

A mű roppant nagy. A tizenhárom nagy vízrajzi egységet és az egységekben a vízgazdálkodással kapcsolatos terveket egyenként mintegy 400—500 oldalas könyv írja le, amelyekhez az országos összefüggéseket feltűntető 1 : 500 000-es méretarányú térképlapokból 21 db, a részletes távlati terveket feltűntető 1 : 10 000-es méretarányúakból 20 db térképlap tartozik. A Területi Vízgazdálkodási Kerettervet a 890 oldalas Országos Vízgazdálkodási Keretterv foglalja össze, melyhez 30 db 1 : 500 000-es méretarányú térképlap tartozik.